ואפני. מתנה עם הגבור לחלקם לכל הבא: **דכל דאפי.** לתת מעות לקופה: **ענייגא.** תגלי: **למשכיה.** לומר היכן נתתם מעות **כמיגייסו דמסנו.** תלא בפניו: **מין מסגבין.** לומר היכן נתתם מעות מגביהים: **שאין רגיל לדבר.** דלא בגבאי לדקה כתיב אור הדקדק הנותנים (ג) (לבם) לעושי תורה המלאכה שהפועלים מרוכין למלאכות הרבה לגודרין ולחולבי הלבן לכתפיים ולחמריים ולקטת עליים ולבני מחצב ול"ל לעמוד על המשכון כדאמרינן בעלמא (שבועות דף מה.) בעל הבית מרוב בפועליו הוא ולא יגיעי: **יגור ויפנס.** לכסף שהוא מוסר בידו ולא"פ שליט בא עמו לתשבון לאחר מכאן יגור ויפנס שנאמר "ויגורו וימנו וגו' והלל "ונתנו את הכסף המתוקן המנוי על ידי עושי המלאכה" וגו': **בודקין למזונות.** אם בא ענני ואמר פרנסוני בודקין אלא יהיה כמאי: **ואין בודקין לכסות.** בא ערום ואמר כסוני לוקחין כסות מיד: **פרוס.** דרוס ותקור תחלה: **לכשיראה לך.** שליטו דמאי: **מכבר בפונדיון.** ככר הלקוח בפונדיון כשלוקחין לרבע סאין חטין בסלע ומגיע לפונדיון חצי קב שהסלע מ"מ פונדיון ולרבע סאין מ"מ חצי קבין והחטוני שהוא עוקן ולופה ומוכר בשוק משתכר מחצה הרי שנתן כסף על רובע הקב בפונדיון: **ון.** בגילה: **פרנסה לינה.** לרכי לינה: **כי סדיא.** כר לתת מרלשומיו: **אין נוקקין לו.** לתת מעות מן הקופה אחרי שלמד לחזר על הפתחים דיו בכך: **ונא מודקיק ליה.** אפי' ו) לפרנסה: **מעשה שנדקה.** טורח המעשים את חברייהם מדלא כתיב והיתה הצדקה שלום:**וכו.** למזל טוב: **עניים מרודים.** זו ממשלת רומי שטוטקת תמיד "הנו הנו שאנו לריכין: **מרודים.** קולפלייב"ט בלע"ז כמו לחיל בשיתי (תהלים נה): **עולא משגח ארקתיה דמיסיב.** לרב שמא קלו ליה הכי עולא המשגח דרכי אמו שנרס (ד) להטותה מדרך שאר נשים כלולקמן:

ואעפ" שאין רגיל לדבר זכר לדבר. רגיל גמורה אינה דשאני התם שהיו לדיקים גמורים: **אין** פותחין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון כו'. הכבר עולה שאם ביום דלא מהן מחלה לחטוני והוא מזון שתי סעודות כדתניא בפרק כילד משתתפין (עירובין דף פב:) וקשה לר"ש דבפרק כל כתבי (שבת דף קיח. ופס) משמע שהוא רגילות דאיכא סעודה בהדיה דקאמר התם דכי אחיל מלוינא ליה סעודה בהדיה דכי אחיל ליה בריקן אחיל וא"כ למה נותנין לו שתי סעודות די לו בסעודה אחת הרי סעודה דאיכא בהדיה יאכל מיד וסעודה שנותנין לו עכשיו יוליכו עמו וגרלה לר"ש דאין מחלקין תמחוי בלילה לפי שאין יכולין להבחין למי נתנו ולמי לא נתנו וכן משמע מדקאמר לן נותנים לו פרנסת לינה ומפרש דהייט פוריא וכי הדיא אכל ככר אין נותנין לו ולכך נותנין לו ב' סעודות שיאכל אחת בלילה ואחת למחר (ה) דכי אחיל ליה בריקן אחיל ונעמא דבעינן שלא יהי ריקם דאיכא דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו ולא יהא רעב כל כך אבל אין לפרש דהטעם שמא לא יגיע בין היהודים ויהא לו מה לאכול דאי מייעינן לכבי היה ליתן לו שלש סעודות כי גם בלילה לא יתנו לא כשיגיע בין היהודים שאין מחלקין תמחוי בלילה ואין לומר דלעולם מחלקין ולכך נותנין שתים דמייעינן שמא לא יגיע בין היהודים שמא לא יגיע בין היהודים היה לו ליתן שתים לכך גרלה כדפריטים: **שבת** נותנין לו מזון שלש סעודות. פירוש בשבת בלהרים (ו) אומן שתי סעודות שנתן לו אומנו בערב שבת אכל ליל שבת ושבת שחרית ושלש סעודות שנותנים לו בשבת יאכל אחת בשבת בסעודה שלישית ואחת למוצאי שבת ושלישית יטלא לו למחר בדרך שלא יהי ריקם ואין להאריך וקשה לרשב"א הא דתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ז) ומייתי לה בפרק כל כתבי (שבת דף קיח ופס) מי שיש לו מזון שתי סעודות בביתו לא יטול מן המתמחי ואמאי הא אחד יאכל מיד ואחד בלילה וא"כ כי אחיל ריקם אחיל ולריך לפרש דמזון שתי סעודות דקאמר הייט בלא אוהב שיש לו נאכל מיד וא"ש שבת אמאי נותנים לו שלש סעודות והא הך מתני' ר"ע היא דקתני ריקא כל מי שיש לו מזון ר"ש סעודות לא יטול מן הקופה (שם) מני לי רבנן חמיסר הויין לי רבי חדקא שיסבר הויין ומסבי הא מני ר"ע היא דאמר עשה שבתך חול וגרלה לרשב"א דבסבול סעודת שבת אין לו להתחיל ולטול אבל בשבת לריך לטול גם כדי לסעודת שבת: **לא** אזדקיק ליה. רב פפא נבאי דלא נתן לו מן הקופה כדתניא אין נותנין לו מן הקופה כיון שמחזר על הפתחים וא"ל רב שמא לי מר לא אזדקיק ליה לתת לו מן הקופה (ז) הייט כדי סעודה כ"ש שנם אחרים לא יתנו לו ומסיק הא דתניא אין נזקקין לו מן הקופה הייט כדי סעודה אבל דבר מועט יתנו לו: **שנאמר** והעמדנו עלינו מצות. ותנ"ג דהאי קרא גבי בית אלהינו כתיב דבלק הבית כ"ש לדקה: מגן

ואתני עלה "איהו נמי עבד חד כיסא ואתני עלה, רב אשי אמר "אנא אתנויי נמי לא צריכנא דכל דקא אתי, אדעתא דידי אתי ולמאן דבעינא יהיבנא ליה". הנהו (ח) (בי תרי) טבחי דעבדי עניינא בהדי הדדי: דכל מאן דעביד ביומא דחבריה נקרעוה למשכיה אזל חד מניידו עבד ביומא דחבריה קרעו למשכיה אתו לקמיה דרבא חייבינהו רבא לשלומי, איתיביה רב יימר בר שלמיא לרבא **ולהסיע על קיצתם** לא אהדר ליה רבא, אמר רב פפא שפיר עבד דלא אהדר ליה מידי "ה"מ היכא דליכא אדם חשוב אבל היכא דאיכא אדם חשוב לאו כל כמיניהו דמתנו. ת"ר **אין** מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר "ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם **לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים**" א"ר אלעזר אע"פ שיש לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו יצור וימנה שנאמר "ויצורו וימנו. אמר רב **הונא בודקין למזונות ואין בודקין לכסות** א) אי בעית אימא קרא, ואי בעית אימא סברא: **אב"א סברא האי** קא מבזי **והאי** לא קא מבזי **אי בעית אימא קרא** "הלא פרוש לרעב לחמך בשי"ן (בתיב) פרוש והדר הב ליה והתם כתיב "כי תראה ערום וכסיתו" כי תראה לאלתר **רב יהודה** אמר בודקין לכסות ואין בודקין למזונות אי בעית אימא סברא ואי בעית אימא קרא: אי בעית אימא סברא **האי** קמצערא ליה **והאי** לא קמצערא ליה, אי בעית אימא קרא **הכא** כתיב "הלא פרוס לרעב לחמך" פרוס-לאלתר **ובדקרינן** והתם כתיב "כי תראה ערום וכסיתו" כשיראה" לך תניא כוותיה דרב יהודה **אמר כשהי בודקין אחריו ופרנסוני אין בודקין** תנן התם **אין** פותחין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון מארבע סאין בסלע, לן נותנין לו פרנסת לינה **מאי** פרנסת לינה? **אמר רב פפא** "פוריא **ובי סריא** שבת נותנין לו מזון שלש סעודות תנא ד) **אם היה מחזיר על הפתחים אין נזקקין לו** ההוא עניא דהוה מחזיר על הפתחים דאתא לקמיה דרב פפא לא מזדקיק ליה א"ל רב סמא בריה דרב ייבא לרב פפא אי מר לא מזדקיק ליה, אינש אחרינא לא מזדקיק ליה? (ג) ליה והא תניא **אם היה עני המחזיר על הפתחים אין נזקקין לו**, א"ל אין נזקקין לו למתנה מרובה אבל נזקקין לו למתנה מועטת, אמר **רב אסי** לעולם אל ימנע אדם עצמו [מלתת] שלישית השקל בשנה שנא' "והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו **שלישית השקל בשנה לעבודת** בית אלהינו" ואמר **רב אסי** שקולה צדקה כנגד כל המצות שנאמר "והעמדנו עלינו מצות וגו' מצוה אין כתיב כאן אלא מצות (סימן גדול מקדש משה) **אע"ר אלעזר** "גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם **זבה** הלא פרוש לרעב לחמך **לא זבה** "ועניים מרודים תביא בית", אמר לרו רבא לבני מחוזא "במטורא" מגייכו עושו בהדי הדדי כי היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא **אע"ר אלעזר** בזמן שבהמ"ק קיים אדם שוקל שקלו ומתכפר לו, עכשו שאין בהמ"ק קיים אם עושין צדקה מוטב ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בזרוע ה) ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנא' "ונוגשיך צדקה" אמר רבא האי מילתא אישתעי לי עולא משגש

ואתני עלה "איהו נמי עבד חד כיסא ואתני עלה, רב אשי אמר "אנא אתנויי נמי לא צריכנא דכל דקא אתי, אדעתא דידי אתי ולמאן דבעינא יהיבנא ליה". הנהו (ח) (בי תרי) טבחי דעבדי עניינא בהדי הדדי: דכל מאן דעביד ביומא דחבריה נקרעוה למשכיה אזל חד מניידו עבד ביומא דחבריה קרעו למשכיה אתו לקמיה דרבא חייבינהו רבא לשלומי, איתיביה רב יימר בר שלמיא לרבא **ולהסיע על קיצתם** לא אהדר ליה רבא, אמר רב פפא שפיר עבד דלא אהדר ליה מידי "ה"מ היכא דליכא אדם חשוב אבל היכא דאיכא אדם חשוב לאו כל כמיניהו דמתנו. ת"ר **אין** מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר "ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם **לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים**" א"ר אלעזר אע"פ שיש לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו יצור וימנה שנאמר "ויצורו וימנו. אמר רב **הונא בודקין למזונות ואין בודקין לכסות** א) אי בעית אימא קרא, ואי בעית אימא סברא: **אב"א סברא האי** קא מבזי **והאי** לא קא מבזי **אי בעית אימא קרא** "הלא פרוס לרעב לחמך בשי"ן (בתיב) פרוש והדר הב ליה והתם כתיב "כי תראה ערום וכסיתו" כי תראה לאלתר **רב יהודה** אמר בודקין לכסות ואין בודקין למזונות אי בעית אימא סברא ואי בעית אימא קרא: אי בעית אימא סברא **האי** קמצערא ליה **והאי** לא קמצערא ליה, אי בעית אימא קרא **הכא** כתיב "הלא פרוס לרעב לחמך" פרוס-לאלתר **ובדקרינן** והתם כתיב "כי תראה ערום וכסיתו" כשיראה" לך תניא כוותיה דרב יהודה **אמר כשהי בודקין אחריו ופרנסוני אין בודקין** תנן התם **אין** פותחין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון מארבע סאין בסלע, לן נותנין לו פרנסת לינה **מאי** פרנסת לינה? **אמר רב פפא** "פוריא **ובי סריא** שבת נותנין לו מזון שלש סעודות תנא ד) **אם היה מחזיר על הפתחים אין נזקקין לו** ההוא עניא דהוה מחזיר על הפתחים דאתא לקמיה דרב פפא לא מזדקיק ליה א"ל רב סמא בריה דרב ייבא לרב פפא אי מר לא מזדקיק ליה, אינש אחרינא לא מזדקיק ליה? (ג) ליה והא תניא **אם היה עני המחזיר על הפתחים אין נזקקין לו**, א"ל אין נזקקין לו למתנה מרובה אבל נזקקין לו למתנה מועטת, אמר **רב אסי** לעולם אל ימנע אדם עצמו [מלתת] שלישית השקל בשנה שנא' "והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו **שלישית השקל בשנה לעבודת** בית אלהינו" ואמר **רב אסי** שקולה צדקה כנגד כל המצות שנאמר "והעמדנו עלינו מצות וגו' מצוה אין כתיב כאן אלא מצות (סימן גדול מקדש משה) **אע"ר אלעזר** "גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם **זבה** הלא פרוש לרעב לחמך **לא זבה** "ועניים מרודים תביא בית", אמר לרו רבא לבני מחוזא "במטורא" מגייכו עושו בהדי הדדי כי היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא **אע"ר אלעזר** בזמן שבהמ"ק קיים אדם שוקל שקלו ומתכפר לו, עכשו שאין בהמ"ק קיים אם עושין צדקה מוטב ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בזרוע ה) ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנא' "ונוגשיך צדקה" אמר רבא האי מילתא אישתעי לי עולא משגש

רבינו גרשום

ואתני. אם יצטרכו לעניי העיר שיהיו לעניי העיר ואם לאו שיוחרו על עניי העיר שיהיו לעניי כל אדם: דכל דאתי למיתן צדקה אדעתא דידי אתיא. כל מי שנותן לי על דעת כן נותן לי שאני אתנן לכל עני שארצה משום דרב אשי היה אדם גדול והיה יודע מה הוא עושה: [הנהו בי תרי טבחי]. התנו ביניהם שכל א' מהן ישחוט ביומו: קרעוה למשכיה. דהייתה: והייביה רבא לשלם. דמי העור שקרע: ולהסיע על קיצתן. והלא רשאין לקנות כל מי שעבר על תנאן: הני מילי. דיכולין להתנות ולהסיע על קיצתן: היכא דליכא אדם חשוב. להתנות לפניו: אבל אי איכא אדם חשוב. ולא אתנו קמיה לאו תנאיהו תנאה ואיכא דאמר היכא דליכא אדם חשוב עביד אינש דינא לנפשיה אבל אי איכא אדם חשוב נקום ליה בדינא קמיה: אין מחשבין בצדקה עם הגבאין. מה נבו ומה נתנו ראין צריך לחשדן: אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר. גבי נבאי צדקה זכר לדבר מסקרש שנא' (מ"ב כב) אך לא יחשב וגו' אבל גבי גזברין של הקדש הוי ראיה גמורה: יצור. בעה"ב בקשר ובחותם וימנה דכתיב ויצורו וימנו כלומר אע"ג דהגזברין היו נאמנין אף על פי כן הגזברין עצמן היו צריך ומונין: בודקין למזונות. שאם אמר עני תנו לי מזונות בודקין אחריו קודם שיתנו לו אם רמאי הוא שאין צריך אם לאו: ואין בודקין לכסות. שאם בא עני ערום ואמר כסוני אין בודקין אחריו אלא נותנין מיד: פרוס כתיב. כלומר צריך אתה לידע בפירוש אם צריך ואם לאו: (פרוס) [פרוס]. לאלתר (פרוס) [פרוס] הלחם ותן לו: לכשיראה לך. שהוא צריך כשתבדוק אחריו: העובר ממקום למקום. שאין לן אלא דרך עברה עובר: ככר בפונדיון. ככר שקונין בפונדיון כשיש חנין ד' סאין בסלע הרי חצי קב כיצד בסלע הם ח' פונדיונות דסלע ד' דינר ודינר שש מעות ומעה ב' פונדיונות נמצא מ"ח פונדיונות בסלע וכיצד הרי חצי קב בפונדיון רחצי קב אחד סמ"ח בר' [מאין] דסאה ו' קבים נמצא כ"ד קבין שהם ס"ח חצאי קבין בסלע שהוא מ"ח פונדיונות ושיעורו חכמים דבהם אית ליה ב' סעורות א' לכאן וא' קדם שיגיע לישוב: פוריא ובי סריא. כר וכסת: אין נזקקין לתת לו מכים של צדקה. דהואיל ומחסר על הפתחה הכל נותנין לו וא"צ לישול מכים של צדקה: משליש שקל. בצדקה: לעבודת אלהינו. דהייט צדקה: מצות. הרבה משמע: ה) ועבודת [הצדקה] מעשה הוא: עכשיו באין וכו'. ודאי יתן או לעובדי כוכבים או לצדקה. אם זכה הלא פרוש לרעב שיתנהו לעניים אם לא זכה ליתנהו לעניים אעפ"כ יתן לעובדי כוכבים בעבור שהיה חייב לעניים. באים [עניים] מרודים בלומר עובדי כוכבים הרודים לביתו ונפלוהו בזרוע: ונוגשיך צדקה. מה שתתן לנוגשיך: עולא. עלם אחד כמו עול [ימים] לא היה שמו עולא אלא (אחד בלי) [אחרון]: משגש

נוסח

עט א מיי' פי"ד מהל' מכירה הלכה יא סמג לאוין קנ עוש"ע ח"מ סי' לא: לא סעיף כח ועוש"ע י"ד סי' רנו סעיף ד:

פא ב מיי' פ"ע מהלכות מתנות עניים הל' יא סמג עשין קסב עוש"ע י"ד סי' רמ סעיף ב:

נוסח

אין אנו הדין בשאים דשיטות בתנות בינים בחקות ט"ו אדם חיוב

פב ד ה מיי' שם הל' מ סמג שם עוש"ע י"ד סי' רנ סעיף ד:

פג ו מיי' שם הל' ז עוש"ע שם סעיף ג:

פד ז מיי' שם הל' ה סמג שם עוש"ע י"ד סי' רמט סעיף כ:

נוסח

מחכים על גבאי צדקה והקדש ולא יוכלים אתם חיבון

פה ח מיי' שם פ"י הל' ו סמג עשין קסב עוש"ע שם סעיף ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הנהו עטחי כ"ל ותיבות כי תרי נמחק: (ב) שם ליומות אמר ליה והא חנא אם היה: (ג) רש"י ד"ה אלין ולא וכו' המתנים לעובי המלאכה כ"ל ותיבת לנם נמחק: (ד) ד"ה טולא וכו' שנגס לה להטות וכו' כשיס להתנזות כדלקמן: (ה) תוס' ד"ה אין פותחין וכו' ואחת למחר כשילך דכי אחיל ליה: (ו) ד"ה שבת וכו' לאחרים כי אותן: (ז) ד"ה לא וכו' נתת לו מן הקופה כ"ש שנם אחרים כל"ל ותיבות הייט כדי סעודה נמחק:

נוסח

1. כמאית אלין טוחנים לדי
2. ג'ון על דני המחנך על הפתחים

מהגה

ב' מאתרות על ר' אסי בדינן בדקה

מהגה

מאתרות על ר' אלעזר בדינן בדקה

נוסח

מאר ר' הונא בזקים הנזקקים 1 - לאמון 2 - לכסות

כתיב בקרינן הכסים לאחר הנ"ל

ח) [רבינו מסרס דגדול כמעשה גלמד מסיבת דקרא דכתיב ומעבודת הצדקה וגו' ולא כדיבים"]: